

František Hrubín – Romance pro křídlovku

Literární druh

- Romance pro křídlovku je lyricko-epická báseň (obsahuje děj, vypráví příběh, v němž se objevují postavy, prostředí, situace, ale zároveň vyjadřuje dojmy a city)
- V epických pasážích se objevují vystřížené dialogy, monology
- Výrazovou formou je poezie – nepravidelný rytmus a rým – prozaizace verše

Literárním žánr

- Romance (autor něžně vzpomíná na svou lásku), ale baladického charakteru (tragické vyústění) – žalostná romance

Literární směr

- Dílo patří mezi jedno z významných českých poezii 20.století, vydané roku 1962, patří tedy k pozdním dílům Františka Hrubína
- Obecně se do žádného směru nezařazuje

Jazykové prostředky

Jazyk

- jednoduchý jazyk a významově srozumitelný; propojení různých stylových rovin: obecná čeština (v přímé řeči) až hovorová; básnické prostředky (lyrické metafory); symboly (břítva, křídlovka...)
- nepravidelný verš a rým
- volný verš

Obsah

Tématická výstavba

Motivy:

Křídla – volnost, radost, euforie, touha po neuskutečnitelném

Křídlovka – na pouti (první láska); na hřbitově (loučení s Terinou – smrt)

Letní noci, dny a popisy přírody (periodicky se v celé básni opakují – noční objetí, kopřivy, půlnoční kopr...)

Láska a smrt (života a smrti) – nesmrtelná láska

Břítva – symbol dospělosti (neustále spekuluje nad tím, zda unese břemeno dospělosti – odpovědnost k umírajícímu dědečkovi X láska k Terině)

Vesmír – vesmírné krásy, hvězdy, černá obloha...

Kontrasty:

- život X smrt, touha X skutečnost, fyzická láska X platonická láska, očekávaná smrt X náhlá smrt, zábava (pout') X klid (příroda)...
- Vyprávění je v ich-formě; Františka můžeme ztotožnit s Františkem Hrubínem – autobiografické dílo

Děj:

Hlavní postavou je dvacetiletý František, který se zamiluje do dívky od kolotoče, Terina. Spolu s ní přijela do Lešan (ústřední místo básně) pout'. Viktor pracuje na střelnici a taky má velice rád Terinu. František zároveň zažíval fyzickou lásku s živelnou dívkou Tonkou. V porovnání se současným citem k Terině si ale uvědomuje, že Tonka byla pro něj pouhým chtíčem, nikoli však upřímnou láskou. Mezitím se musí také starat o svého nemocného dědečka, který je po mrtvici a vidí osoby, které jsou již dávno po smrti a František si na ně musí hrát a odpovídat za ně. Zmatený dědeček pořád chce jít domů, i přes to, že už doma je. Když přijde domů 27.srpna z poslední krásné noci s Terinou, dědeček ho poznává. Krátce na to však umírá. O tři roky později se František opět setká s Terinou a společně sní o tom, že by se mohli vzít. Když za Františkem přijde Terina ve Viktorově čepici, žártil a tou čapkou ji dokonce uhodil. Tím končí jejich schůzky. Další rok František již očekává příjezd kolotočářů. Uvidí však jenom Viktora, který mu sdělí, že Terina zemřela v zimě na záškrť. Po mnoha letech se náhodou setká František s Viktorem. Rozhodnou se společně znovu zavzpomínat na Terinu. Viktor se ještě vrátí pro křídlovku, aby ji naposled zahrál.

Kompozice

- Báseň je rozdělena do několika jednotlivých kapitol, které jsou označeny přesným datem. Dílo je psáno stylem deníkových zápisů.
- Kompozice není chronologická; technika filmového střihu; prolínání všech třech časových rovin.
- Přítomnost děje představuje datum 28. Srpen 1930. Je dáno ještě konkrétním časovým určením dnes v noci či dnes ráno. Datem 27. srpen 1930 už ale zasahuje do minulosti.
- Budoucnost je ve skladbě prezentována daty červen 1933, kdy se odehrává Lešanská pout' a červen 1934, kdy přijíždí další Lešanská pout'. Do budoucnosti odkazuje i závěr skladby, který se odehrává na přelomu 40. a 50. let.
- Všechny časové roviny skladby se mohou konfrontovat ještě s časem, v němž Hrubín skladbu tvoří, a který je uveden pod skladbou: srpen – listopad 1961
- Objevují se opakování pasáží, které představovaly silný zážitek Františka.
- Básník se vrací ke své první lásce, kterou nyní chlapec prožívá, a která pro něj představuje současnost. Básník ze své pozice staršího, toho, kdo už má tyto zážitky za sebou, odkazuje v chlapcově přítomnosti do budoucnosti. Chlapec jakoby vzpomínal na budoucnost.

Postavy

František

- je vypravěčem a básníkem; stará se o nemocného dědečka; miluje Terinu; rád se toulá

Terina

velmi mladá dívka od kolotoče; miluje Františka, ale umírá na záškrť; je velmi romantická, básník z ní cítí čistotu

Viktor

- také žije u kolotočů; nabíjí pušky na střelnici a hraje na křídlovku; má velice rád Terinu a chce se s ní oženit

Tonka

- je opakem Teriny, svým způsobem velmi hrubá zkušenější žena; je vulgární a svádí Františka; pro něj představuje fyzickou náhražku za Terinu

Františkův dědeček

- je po mozkové příhodě; realitu už nevnímá a žije ve svém vlastním světě; po rozpoznání svého vnuka záhy umírá

Časoprostor

Děj se odehrává v Okolí řeky Sázavy v letech 27. -28. srpna 1930, 1933-1934 a 1961

Hlavní myšlenka

Nesmrtelnost lásky a touhy; láska naplňuje život (zřasená krev v žilách jeho křídel – cit, který mu proudiv celým tělem, ho nutí „letět dál“).

Pomíjivost lidské existence (kontrast – mládí X stáří, láska X smrt).

Společensko-historické pozadí**Politická situace**

- Od roku 1948, tedy komunistickým únorovým převratem se zdeformoval literární vývoj. Literatura byla chápána jako služka komunistické strany. Musela se podřizovat politice. Objevují se politické čistky, procesy a popravy. Avšak, 60. léta 20. století byla doba znatelné projevy svobody. Období tzv. demokratizace, vyrovnávání se z hříchy předešlých let, návrat spisovatelů do literatury, prolomená cenzura...

- Vše vyvrcholilo na konci 60. let Pražským jarem, kdy v čele stál Alexandr Dubček, symbol liberalizace společnosti, a autor úsloví „Socialismus s lidskou tváří“. Mohutné přeměny a euforie v nové pořádky vyvrcholily ostrou kritikou dosavadního komunistického systému v manifestu všem občanům země „2000 slov, které patří dělníkům, zemědělcům, úředníkům, umělcům a všem“ (Ludvík Vaculík)

Základní principy fungování společnosti v dané době

- Česká společnost v 60. letech hrála velmi důležitou roli při prosazování demokratizace režimu. Více než 120 000 lidí podepsalo manifest 2000 slov.

Kontext dalších druhů umění

- 60.léta znamenala uvolňování situace i v dalších druzích umění. Docházelo k navazování kontaktů se západní kulturou, výtvarnému i hudebnímu umění se dostávalo více svobody, otevíral se prostor pro experimenty. V malířství se uplatňovala abstraktní malba, ale také umění nové figurace, malíři se inspirovali i americkým pop-arte, vycházejícím z populárního masového umění komiksu a reklamy. Sochařská tvorba byla v tomto období zaměřena zejména na hledání nových výtvarných materiálů a netradičních způsobů jejich zpracování. V architektuře převládalo masové stavebnictví, vznikala velká sídliště a nákupní střediska, velký rozkvět zaznamenal bytový design. 60.léta se stala zlatou érou populární hudby. Mladí zpěváci, např. Karel Gott, Waldemar Matuška, Helena Vondráčková či Václav Neckař se sdružovali kolem divadel Semafor a Rokoko. (zdroj: Maturita 2011, edice odmaturovej, didaktis)

Kontext literárního vývoje

60. Léta 20. Století představovala pro českou literaturu částečnou rehabilitaci. V politice došlo k oslabení moci komunistické strany. V literatuře se tato situace projevila především prolomením cenzury. Vycházely díla do té doby zakázané, zakázaní autoři měli rozšířené publikační možnosti. Spisovatelé zdůrazňují osobní prožitek, hledají nový způsob vyjádření svých pocitů, reagují na schematismus a dogmatismus. Byly vydávány knihy i ze zahraničí. Mnozí básníci byli ovlivněni

existencialismem, jímí se vracejí k poezii před rokem 1948, zejména k meditativní poezii, přírodní lyriky.

Autor

Život autora + vliv na dané literární dílo

- František Hrubín byl významný český básník, tvůrce milostné a přírodní lyriky, autor veršů a pohádek pro děti, dramatik, prozaik a překladatel. Narodil se 17. Zářím roku 1910 v Praze v rodině stavitele. Od otcova narukování do války v roce 1914 rodina žila u matčina otce v Lešanech v Posázaví. Zde Hrubín vychodil obecnou školu. Zkušenost vázaná na rodovou chalupu (kterou nakonec získal do svého vlastnictví a na níž často pobýval) a na krajinnou i duchovní realitu lešanského okolí se mu stala celoživotní inspirací. Na gymnáziu nastoupil v Praze a odmaturoval v roce 1932. Další studium na filosofické a pedagogické fakultě Univerzity Karlova však nedokončil. Pracoval jako knihovník, poté krátce na ministerstvu informací a od roku 1946 začal fungovat jako spisovatel z povolání. V roce 1956 na druhém sjezdu svazu československých spisovatelů vystoupil František Hrubín společně s Jaroslavem Seifertem s ostrou kritikou spojení politiky a umění a postoj vůči zakázaným autorům, což mělo za následek, že byl střídavě povolován a zakazován. Zemřel krátce po operaci na zhoubnou chorobu v roce 1971.

- V Romanci pro křídlovku odkazoval František Hrubín na Ovidiovy Proměny. (touha po neuskutečnitelném)

Život autora + vlivy na jeho tvorbu

Celoživotní inspirací se mu stala krajina lešanského okolí (Doušek života, U stolu, Romance pro křídlovku, Lešanské jesličky aj.). Druhým inspiračním zdrojem se mu stala pražská čtvrť Holešovice, kde bydlel od roku 1945 (Proměna, Až do konce lásky), třetím jihočeská krajina kolem Chlumu u Třeboně, kde pobýval (nakonec ve vlastním domě) od roku 1950 (Můj zpěv, Srpnová neděle aj.).

Další autorova tvorba

Hrubín byl známý jako básník melodických veršů o přírodě, lásce a smrti. Část jeho díla odrážela i dění ve společnosti (Jobova noc, Řeka zapomnění...) nebo pocity z války (Hirošima).

Inspirace daným dílem

Inspirace daným dílem

- v roce 1966 byla báseň filmově přepracovaná režisérem Otakarem Vávrou. Film získal kromě řady domácích ocenění i Zvláštní cenu poroty a Stříbrnou medaili na mezinárodním filmovém festivalu v Moskvě 1967 a Stříbrnou sirénu na Přehlídce československých filmů v Sorrentu 1969. Hlavní roli Vojta ztvárnil Jaromír Hanzlík. Ve srovnání filmu s básní je kompozice filmu chronologická, čímž ztrácí význam časovosti básně. Ve filmu se ztrácí i motiv křídla.

- Divadelní zpracování se dostává na scénu Stavovského divadla až v roce 1997.

- Autorem scénáře byl sám František Hrubín

Jak dané dílo inspirovalo další vývoj literatury

Báseň Romance pro křídlovku se v době svého vydání podílela na vytváření literatury 60. let 20. století, výraznější vliv na další vývoj české literatury však neměla.